

Kristent

Perspektiv

Nr. 1, 2001

En rejse ud i ødemarken

Bogen "Vejen Ud" har skabt debat i kristne kredse med sin kontroversielle udlægning af kristen spiritualitet og kritik af kirken og dens teologi. **Louis Nielsen** giver sin vurdering af bogens budskab.

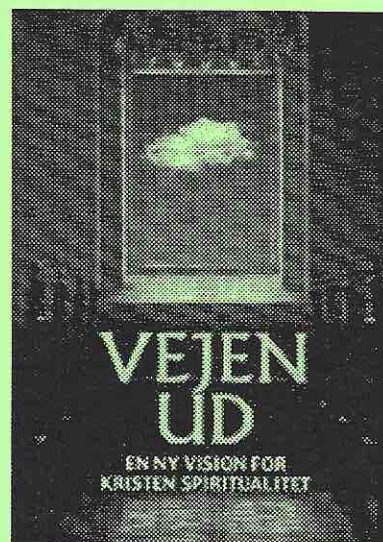
Denne bog har, som man kunne vente, påkaldt sig stor opmærksomhed.

Anmeldelserne har svinget fra lige ud fordømmelse til lovprisning. Det er ikke let at afgøre i hvilken vægtskål, man selv vil lægge sit lod.

Uden tvivl siges der ting i bogen, som farligt tangerer kætteri og frafald, men der er, hvad efterfølgende udtalelser af forfatteren også klart har givet udtryk for, ingen tvivl om, at forfatteren Benny Alex er en oprigtig troende kristen.

Spørgsmålet, man kan stille både til forfatter og til forlag, er, hvorfor man har ment, at denne bog skulle udkomme. På mange måder er den for privat. Forfatteren har gennemgået svære psykiske og åndelige kriser og har været på nippet til at blive psykotisk, og det er et åbent spørgsmål, om hans oplevelser ikke er for personlige og private til, at der kan generaliseres ud fra dem, og om ikke afsstanden til begivenhederne er for kort til at drage så vidtgående og systematiserede konklusioner, som Benny Alex gør.

Benny Alex stiller den enkelte af os og navnlig kirken over for mange hvasse og særdeles udfordrende spørgsmål, som godt kan få sjælen til at krympe sig i os. Det er ingen skade til, at vi rystes og udfordres, og hvis det er bogens ærinde, så er det fint nok; vi behøver jo ikke være så ømskindede. Men er man ikke en særdeles grundfæstet kristen, kan læsningen af denne bog ikke alene skabe anfægtelser, men også så tvivl om selve grundvolden. Det bekymrer ikke Alex stort, for for ham er tvivlen, det ukendte og ødemarken de virkelige parametre for, hvor langt man er kommet i sin omvendelse.

Hans respekt for kirken, teologien og læren kan ligge på et meget lille sted. Man fornemmer dog i hans bog, som vi indledningsvis slog det fast, at han kender Jesus, men det forekommer at være om ikke en anden Jesus, så dog en noget anderledes Jesus end ham, vi møder i apostlenes forkyndelse. Og det er min væsentligste anke og det forstemmende ved bogen, at den ikke er tro mod apostlenes lære.

Det kan godt være, at "forsandtholdende tro" ikke er alt, hvad der er at sige om troen, men det er dog en væsentlig bestanddel i nytestamentlig tro. Troen er netop ikke privat; vi véd både hvem vi tror på, og hvad vi bekender om ham.

I det forhold er bogen *tidstypisk*, også ved, at vægten og værdierne lægges meget mere i det individuelt oplevede *end i frelseshistorien*, og netop her skiller Alex' sig klart ud fra nytestamentlig kristendom. Selv har Alex, måske ubevidst, det med sig i sin åndelige baggage også ude i ødemarken, for han har alligevel været en del af den kristne menighed i mange år af sit liv.

Men nye kristne, som for kort tid siden er kommet til tro, har det endnu ikke med sig, ikke mindst fordi kirken generelt ikke tager det så tungt med læren, og for dem kan læsningen af Alex' bog kun skabe forvirring, kan måske endda lede til, at troen nedbrydes. Og det var jo ikke hensigten.

Minder om new age

Hvor apostolisk kristendom tager sit afsæt i evangeliet og bygger både kristent liv, vidnesbyrd og modenhed på det, ser det i hvert fald for denne anmelder ud som om, at evangeliet for Alex mere er en indfaldsport, man til at begynde med går ind igennem, men at der siden er mange flere porte, man skal igennem.

På den måde er der noget esoterisk (indadvendt; for de indviede) over Alex' bog, som mere minder om new age og new age miljøet end overleveret kristendom. Måske har kirken forsømt og undertrykt disse behov og længsler, som i den postmoderne tidsalder igen er blevet en del af i hvert fald nogle menneskers søgen. Det kan vi godt indrømme og dermed medgive Alex, at han kan have en pointe.

Men apostlene var også op imod esoteriske kulter og sekter, hvor de ganske vist ikke gik af vejen for at bruge disses billeder og øvrige terminologi ved at relatere det til Kristus-begivenheden, men hvor de også samtidigt klart afviste substansen i disse kulter og den vej, de anviste til frelse.

Man savner i Alex' bog denne apostoliske grebethed af Kristus og den klare overbevisning om i Kristus og hans kors at have "fylden", dvs. alt, hvad der er tilstrækkeligt for liv og frelse nu og i al fremtid.

Alex lægger ikke op til, at vi alle skal have samme oplevelse som han, men han lægger op til, at vi skal lade kirken ligge og "komme ud i det åbne land" (jvf. bogens titel "Vejen ud") og udvikle en alternativ bevidsthed. På den måde bliver der noget elitært over Alex' kristendom, og det igen er et fremmedelement i forhold til evangelisk, apostolisk kristendom.

Bogen skaber debat

Alex bekender sig til Bibelen, men ikke sådan, at man føler sig overbevist om hans bibeltroskab. Bibeltroskab parodierer han som at have stænget og lukket for ny erkendelse. Det nye Testamente insisterer på, at Gud har talt sit definitive ord i Kristus.

Det betyder ikke, at der ikke er mange sandheder at bryde frem af Guds ord, også for os i vor tid, men det betyder, at hvad yderligere lys, vi end må få, vil det udgå fra

Dette er forskellen på religion og spiritualitet: Hvor religion tilbyder en forklaring på mysteriet og anviser destinationen, inviterer spiritualiteten til en rejse ind i mysteriet. For spiritualiteten er Bibelen ikke et fast fundament, men et springbrædt til en større virkelighed. Dogmer er ikke en redegørelse for troen, men et udgangspunkt for at gå på opdagelse i den. Kirken er ikke en institution, der sidder inde med svarene, men et erfaringsfællesskab hvor spørgsmålene hele tiden må formuleres på ny".

Omtale på bagsiden af "Vejen Ud"

Jesus Kristus og være overensstemmende med det, der allerede er i Det nye Testamente, som opfordrer os til at blive ved "Kristi lære" og advarer os mod at ville gå videre, som om "Kristi lære" ikke var definitiv.

Det er sandsynligvis ikke Alex' ærinde eller intention at "gå videre", men bare han havde sagt det utvetydigt, og ikke ved det, han skriver, flere steder drager det i tvivl.

Hans bog er derfor en bog med utvivlsomt gode intentioner, hvor der stilles en række spørgsmål, som trænger til at blive stillet eller rettes en kritik, som trænger til at blive rettet. Men desværre synes han at forfejle disse prisværdige mål ved sin påtagne uortodoksi. Derfor lægger man bogen fra sig i frustration, endda i dyb frustration. Så kan det være, at jeg ikke har kunnet læse den.

Andre ledende personer i kirken er varme fortalere for bogen, og måske de har ret. Jeg for min del kan dog ikke følge dem i deres lovprisning af bogen. Jeg mener ikke, den burde være skrevet, i hvert fald ikke været trykt, før den havde ligget en rum tid i skuffen.

Hvis den er tænkt som et debatoplæg, er sagen en anden, men den fremtræder ikke som sådan, om end den naturligvis skaber debat. Den debat synes dog allerede uddød, næsten inden den er kommet i gang. Men det er typisk for situationen i Danmark, hvor det er det at debattere, som er spændende mere end det, man debatterer.

Kan bogen så anbefales? Det kommer meget an på, hvem man har i tanke at anbefale den til. Garvede kristne tager ikke skade af at læse den, men må være indstillede på ikke bare at lade sig udfordre men også at irritere til raseri. Mit eget eksemplar af bogen er fyldt med røde spørgsmålstejn ude i margenen, men også af og til af udråbstegn.

Så jeg vil ikke kalde bogen værdiløs eller anbefale, at man ikke læser den. Men den stiller langt flere spørgsmål, end den besvarer, og det er ikke lykkedes forfatteren at overbevise mig om, at jeg skal gå "Vejen ud" eller anbefale min kirke at gøre det.

Tværtimod er jeg mere overbevist end nogensinde om overleveringen og læren og om deres nødvendighed. På den måde har Alex' bog tilført mig *personligt* noget værdifuldt.

Fjerde artikel om C. S. Lewis' Narnia-bog
»Morgenvandrerens rejse«.

Af Louis Nielsen

Narnias verden

Rejseselskabet om bord på "Morgenvandrerens" nærmer sig rejsens ende. Mange dramatiske ting har de oplevet undervejs, men det, som de oplever nu, er mere sælsomt end noget af det, de før har oplevet. Andre stjernebilleder, end dem de havde set i Narnia, dukkede op. Intensiteten ved alle ting, tiden, solen, lyset, vandet, lydene, stilheden, det man havde lyst til, ændrede sig radikalt. Det var, som Edmund bagefter kommenterede: "Selv om der skete mange ting på den rejse, som lyder mere spændende, så var *dette øjeblik* i virkeligheden det mest spændende af dem alle". Og følger fortælleren til: "For nu vidste de, at de virkelig var kommet til begyndelsen på verdens ende" (side 187). Som jeg flere gange under gennemgangen af "Morgenvandrerens" har konstateret, så er jeg langt fra sikker på, hvordan dette og hint skal opfattes, hvis vi overfører det til det kristne univers, og den usikkerhed er ikke blevet mindre undervejs.

Kapitlerne, vi har foran os, er kapitel 13 *Aslans bord* (side 174), kapitel 14 *Begyndelsen på verdens ende* (side 186), kapitel 15 *Det ydre hav* (side 198) og kapitel 16, som er bogens sidste kapitel, *Verdens ende* (side 210). For Edmund og Lucy betyder det et endegyldigt farvel til Narnia, men ikke til Aslan, som også er i deres verden, men her har et andet navn, for Eustace er der endnu et eventyr i vente.

Mange ting i "Morgenvandrerens rejse" har ligesom budt sig til for en allegorisk tolkning. Jeg håber ikke, at jeg er faldet for fristelsen for ofte. Men ikke mindst de sidste kapitler synes at indeholde mere og ville mere end at være gode eventyr. Som eventyr er de ikke sindsoprivende spændende, men som "syner" eller "billeder", hvori den hinsidige verden åbner sig for os, er de spændende på en

dybere og mere meningsfyldt måde, end vi normalt tænker på, når vi siger, at noget er spændende.

Aslans bord

Det er nærliggende i den første af disse overskrifter at finde en henvisning til Herrens bord, nadverbordet. At det indgår i det og endda er det centrale element fremgår af, at den kniv, med hvilken Aslan i sin tid blev slået ihjel af Den hvide Heks, er at finde på bordet:

"Hvad er det for en kniv" spurgte Eustace. "Er der ingen af jer, som kender den?" spurgte pigen. "J-jeg tror, jeg en gang har set en, der lignede den", sagde Lucy. "Det var sådan en kniv, Den hvide Heks brugte, dengang for længe siden, da hun dræbte Aslan på Stenbordet." "Det er den samme kniv," sagde pigen, "og den blev bragt hertil for at blive holdt i ære, så længe verden eksisterer."

Korset er under alle omstændigheder en vigtig og central ting i Lewis' forståelse af kristendommen og af kristent liv. Aslans bord er dog ikke en henvisning til nadveren som en isoleret handling, men står for Jesus Kristus som Livet ("livets brød"), og hele scenen og alt, hvad der foregår omkring bordet, skal minde os om, at Jesus Kristus ikke blot hører vor verden og tiden til, men at alle verdner, hvor de end befinder sig, og hvilken tid de end måtte være i, har deres liv og oprindelse fra ham og er underlagt ham. Det er en meget afgørende overbevisning hos Lewis, selvom han lige så lidt som vi vidste, om der er andre verdner og nogen anden tid end den, vi kender.

Morgenvandrerens er på vej ud der, hvor "verden ender", det som hele tiden har været rejsens mål. Aslans bord er li-

gesom den sidste havn; herefter er de i en vis forstand ikke længere i denne verden, men i "forgården" til Aslans eget land. Herrens bord er i verden og i tiden, men det transcenderer også verden og tiden og åbner sig mod Himlen:

Her er en bryllupssal,
her møder du din brud,
her smager vi i brød og vin
forening med vor Gud

Poul Madsen

Den kristne menighed (Aslans bord) er i verden i livets tjeneste. Den har ikke liv i sig selv, den har det kun i Jesus, given hen i døden på korset og oprejst med liv og frelse til alle, som tror. Den og alle verdner har kun livet fra ham, og det må dagligt rækkes os, og vi må dagligt indtage det. Bordet er fyldt med de mest overdådige og skønne og velugtende gaver, men mange tør ikke spise af det eller vil ikke spise af det eller vil tilrane sig det for selv at at råde over det (de narniske fyrster). Og fortryllelsen (forbandelsen) sænker sig over dem i stedet for livet, som stadig fornyes i den, som spiser og gør ham mere og mere ung, hver gang han spiser (Ramandu).

Drømmen om det hinsides

Men ligesom livet kommer til os i ham, som ofrede sit liv på korset, kan vi kun række livet til andre ved *selv at være villig til at give det hen*. Morgenvandreren må sejle til "verdens ende" og efterlade mindst en af de ombordværende dér, hvis de tre narniske fyrster skal kunne kaldes frem af deres søvn (død) og kunne vende tilbage til Narnia. Hertug Rhoop, hvis liv er blevet ødelagt af de oplevelser, han har gennemlevet på Mørkets Ø, er bedst tjent med at sove ved Aslans bord for at vågne sammen med de andre, når Morgenvandreren efter endt mission vender tilbage fra verdens ende.

Ham (Rippitjip), som de efterlader ved verdens ende, har hele tiden længtes efter det og hele tiden satset på at ville nå til Aslans land, så for ham er det uendelig vinding at sejle til verdens ende, men det er også et offer, ikke for ham, men for alle andre, som iagttager, hvad han gør.

Ingen vinder livet uden at sætte det til, men ingen sætter det heller til uden at vinde det. Det var en livslov for Jesus (Joh 12:24-25), og det er det også for hans efterfølgere. Og vi kan sætte det til med frimodighed, just fordi vi har håbet om, at det virkelige og egentlige liv venter os i Guds rige (Johs 12:26).

Den rationalistiske tænkning, vi er opdraget med, har borttaget underet og det hinsidige fra os og fra vore længsler. Og dermed ved vi ikke længere, hvad vi længes efter, men sukker i stedet ud i tomheden. Som børn kunne vi, uden at vi har sat ord på det, have oplevelser, som transcenderer tid og sted og åbner op for en anden verden. Men vi har måske ikke turdet tale om det, og hvis vi talte om det, blev vi skældt ud for at være dagdrømmere. Sådan var Eustace opdraget, og sådan er stort set alle børn de sidste par generationer eller tre blevet opdraget. Det billede er måske vendt i den postmoderne tid, så man er mere åben for fantasi og eventyr, men dog ikke sådan, at man ser de dybere længsler og drømme som kommende til os fra den transcendent verden, fra den åndelige virkelighed, fra den verden, hvor kampen mellem det gode og det onde udkæmpes, og hvor det gode (den Gode) søger at drage og kalde os til sig. Om det har også Grundtvig digtet i salmen "O

dejlige land" (Salmebogen nr.649), hvor han i anden strofe skriver:

Forjættede land!

Du hilses i morgenens spejklare strand,
når børnene skimte din lignelse skøn,
og drømme, du findes, hvor skoven er grøn,
hvor barnet kan dele med blomst og med siv
sin lyst og sit liv

C.S.Lewis er helt enig med Grundtvig her.

Også kirken, i hvert fald på vore breddegrader, er desværre på mange måder blevet for verdslig og for dennesidig. Dermed har den mistet sit salt og sit lys, og mistet sit vidnesbyrd og sin betydning. Vi tør ikke længere tale om Himlen, i hvert fald ikke konkret, og vi er blevet bange for de store billeder. Det er det vidunderligt befriende ved Lewis, at han tager Himlen og Helvede alvorligt, og dermed tager han også livet alvorligt. For uden Himmel og Helvede bliver livet for nogen enten en eneste stor meningsløs tomhed eller "ulideligt let". Kun med en Himmel og/eller et Helvede som endestation for os kommer der *dybdeperspektiv* ind i livet.

Som Morgenvandreren har sejlet længere og længere ud over havet, er det transcendent (det hinsidige, det himmelske) blevet stærkere og stærkere. Ved Aslans bord er vi endnu i verden (i Narnia), men "himmel og jord" går her ligesom i et. Aslans bord er stedet, hvor man kan mættes med noget transcendent, hvor livet derfor også fornyes og forynges. Hvor døden nok er, men hvor den åbner mod livet¹.

Vi tør ikke længere tale om Himlen,
i hvert fald ikke konkret, og vi er
blevet bange for de store billeder.
Det er det vidunderligt befriende
ved Lewis, at han tager Himlen og
Helvede alvorligt, og dermed tager
han også livet alvorligt.

Begyndelsen til Verdens Ende

På Morgenvandreren's videre sejlads til "Det yderste hav" og "Verdens ende" kan kun de, som vælger det og vælger det *frivilligt*, være med (side 191-196). Sådan havde det også været, da skibet i sin tid afsejlede fra Narnia, men nu bliver det nødvendigt som ingensinde. Ønskerne og motiverne mellem de ombordværende er mange, måske lige så mange, som de er folk. Det at have været med på rejsen har hele tiden været et privilegium, som mange hjemme i

Narnia havde misundt dem; nu bliver det et endnu større privilegium.

"Dengang mente nogle, at det var fornemmere at være kahytstreng om bord på Morgenvandreren end ridder i Narnia". Men mange syntes at have glemmt det undervejs. Så medens nogen "jubler", er der andre, som siger: "at det kunne han sagtens stå og sige".

Igen afspejler det mange af os i kirken. Heller ikke vi bevarer sådan uden videre vor "første kærlighed", den "iver", "frimodighed" og "håb", vi havde i begyndelsen. Jo mere det går op ad bakke, jo længere vejen hjem synes at være, jo mere ukendte farer truer os, jo længere det trækker ud med Herrens genkomst, desto større er faren for, at vi satser på vor personlige komfort og sikkerhed fremfor at "jage videre mod målet, efter sejrprisen, som Gud fra himlen kalder os til i Kristus Jesus" (Fil 3:14).

Det bliver Rippetip og hans frimodige beslutsomhed om at holde fast ved sin beslutning, som redder dagen, måske endda i sådan en grad, at nogen kommer til at glemme, at valget er et privilegium, men at privilegier ikke *"købes for en slik"*, som Caspian i sin tale minder dem om.

"Øens trolldom" bidrog også til, at Caspians tale nåede det ønskede mål, at alle kom med, på nær en, som først sagde nej og derefter valgte at sige ja i sidste øjeblik, fordi han syntes, det var for trist for ham at blive alene tilbage med de sovende narniske hertuger og Ramandu og hans datter².

Kristen iver og beslutsomhed om at holde ud til enden kommer ikke indefra. Den bevares kun ved at have øjnene rettet mod målet, ved at "lade hånden blive på ploven, uden at se sig tilbage" (Luk 9:62). De helliges fællesskab og eksempel er et andet incitament tillige med *"øens trolldom"*, den særlige atmosfære af liv og opretholdende styrke, som kirken kender til i kraft af dens livsfællesskab med dens opstandne Herre og Hovede.

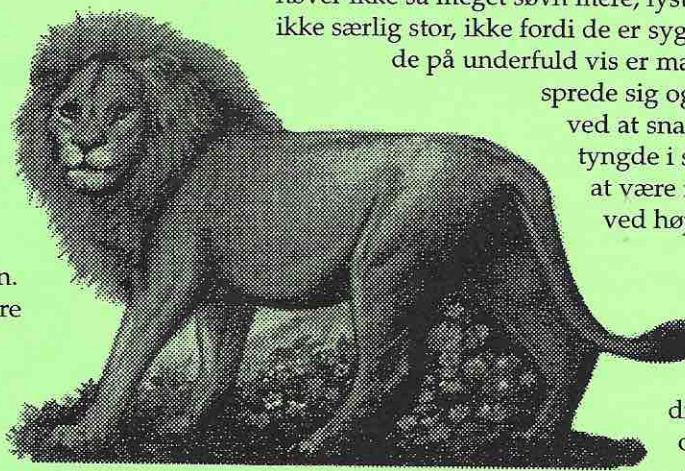
Det yderste hav

"Snart efter, at de havde forladt Ramandus land, begyndte de at føle, at de allerede var sejlet hinsides verdens ende. Alt var anderledes. For det første opdagede de alle sammen, at de ikke behøvede så meget søvn længere. De havde ikke særlig meget lyst til at gå i seng eller spise, og når de talte sammen, var det med sagte stemmer. En anden ting var lyset. *Der var for meget af det.* Hver morgen, når solen stod op, så den ud til at være dobbelt (om ikke tre gange) så stor, som den plejede at være. Og hver morgen (hvilket gav Lucy den besynderligste fornemmelse) kom de store hvide fugle, der med menneskestemmer sang deres sang på et sprog, som ingen kendte, flyvende hen over dem og forsvandt agterude på deres vej til morgenmåltidet ved Aslans bord. Lidt senere kom de flyvende tilbage og forsvandt mod øst."

Det, Lucy og de øvrige om bord på Morgenvandreren nu oplever, er klart noget, som transcenderer det normale i deres verden og allerede giver dem en oplevelse af livet i Aslans eget land. De ting, som normalt optager meget af

deres tid og energi, optager nu meget mindre plads. De behøver ikke så meget søvn mere, lysten til at spise er heller ikke særlig stor, ikke fordi de er syge, men tværtimod fordi de på underfuld vis er mætte, behovet for at ad-

sprede sig og fordrive tomheden ved at snakke er borte; ord har nu tyngde i sig selv og behøver ikke at være mange eller fremhæves ved højroset tale. Ikke mindst mærker de forandringen gennem lysets intensitet. Der er næsten for meget af det; de er nemlig stadig i den skabte verden om end den nu transcenderes af lyset fra

Aslans eget land.

Fornemmelsen af det, de oplever, kan måske i vor verden sammenlignes med, hvad Moses oplevede de 40 dage alene på bjerget med Gud, hvad disciplene oplevede med Jesus på forklarelsens bjerg, hvad Paulus har oplevet, da han "bortrykkedes til Paradiset", hvad Johannes har oplevet, da han "på Herrens dag blev grebet af Ånden".

Sådan fysisk nærværende oplevelser af den hinsidige verden bliver kun få beskåret at få. Men *på et åndeligt plan* ved vi også, og har vi også oplevet, at "er Jesus nær, er Himlen nær". Når Helligånden berører vore hjerter på en eller anden måde, f.eks. ved at Ordet åbnes for os, så vi gennem det hører Jesu røst, så får også vi en oplevelse af den hinsidige verden og ved, at den er en realitet, og at "himlen til os vinker". Og fysisk oplever vi disse fortættede, hellige øjeblikke netop som øjeblikke, hvor det som normalt sysselsætter os og udfylder så meget af vort liv, mister deres tag i os.

Ideelt set burde enhver gudstjeneste være en sådan oplevelse eller i det mindste indeholde et moment af den. For i gudstjenesten mødes vi jo med Gud på Zion, og dagen er Herrens dag, dagen som tilhører ham, og som udtrykker hans suverænitet over historien og over menneskelivet, dagen, hvor han oprejste Jesus fra de døde og genkomstens store dag. Gudstjenesten skulle bibringe os alle en fornemmelse af Herrens nærhed og føde i vore hjerter råbet: "Marana ta!" (1 Kor 16:22), treklangen af Herrens egen indbydelse "Kom!", af Helligåndens sukken gennem os "Kom!" og af brudens længsel mod sin herre og himmelske brudgom "Kom!", og alle burde vi gå derfra med en fornyet visshed om at have drukket af livets vand og med fornyet glæde til at proklamere for andre: "Den, der tørster, skal komme, og den, der vil, skal få livets vand for intet". (Åb 22:17)

Livets kilder

Medens de sejler hen over det yderste hav, ser Lucy, at der også er en verden af liv og civilisation under vandet, en verden, som meget ligner den verden, de selv kender fra Narnia, en verden, som åbenbart heller ikke føler sig helt tryk, men kan optræde på truende og krigerisk facon. Nej, det yderste hav er ikke Aslans eget land, skønt det er så meget anderledes og tilhører den transcendent verden og har mange træk fra denne verden.

Rippetip, som aldrig lader nogen truende adfærd gå sig forbi, fornemmer havkongens fjendtlighed og springer

med sit sværd i havet, rede til at kæmpe. Men da Drinian efter megen fortrydelse herover trækker ham om bord igen, har Rippitjip glemt alt om, hvorfor han sprang i vandet. For da han fik vandet ind i munden, opdagede han, at det var sødt, lige det, som det mysteriøse kvad ved hans vugge havde forkyndt:

"Hvor hav og himmel mødes,
hvor bølgerne forsødes,
skal Rippitjip vinde
og det yderste østen finde."

En spand bliver sænket i havet, og vandet i den skinnede som glas. Caspian er den første, som drikker.

"Kongen tog spanden mellem begge hænder, førte den op til munden, nippede til vandet og tog så en dyb slurk, før han atter sænkede hovedet. Hans ansigt var forandret. Ikke blot hans øjne, men også alt andet på ham syntes at skinne. "Ja," sagde han, "det er sødt. Det er rigtigt vand, det her. Jeg er ikke sikker på, om det ikke vil slå mig ihjel. Men det er den død, jeg ville have valgt - hvis jeg havde kendt noget til den før nu." "Hvad mener I?" spurgte Edmund. "Det... det minder mere om lys end noget andet." "Det er, hvad det er," sagde Rippitjip. "Drikkeligt lys. Vi må være tæt på verdens ende nu." Der var et øjeblik tavshed, og så knælede Lucy på dækket og drak af spanden. "Det er det dejligste, jeg nogen sinde har smagt," sagde hun, halvt gispende. "Men åh ... det er stærkt. Vi behøver ikke spise noget nu."

Dette er et lige så bevægende afsnit, som det er kunstnerisk genialt udtrykt. "Vi må være tæt på verdens ende", og det er de både i en direkte og mere indirekte betydning. For Rippitjip er det enden; efter dette sejler han alene i sin lille skindbåd "dirrende af lykke". Og det sidste de ser til ham er på toppen af en bølgetop, og "siden dette øjeblik har ingen nogensinde set musen Rippitjip". "Men", følger fortælleren til "jeg tror fuldt og fast på, at han uskadt nåede Aslans land, og lever der den dag i dag."

De andre havde endnu et dennesidigt liv foran sig; Caspian og de andre narniere i Narnia og børnene i vor verden, i England. Først i "Det sidste slag" mødes de alle igen, og da for evigt, og nu i Aslans eget land. Men de er kommet så nær Aslans eget land, som man kan komme det i Narnia og i nogen anden verden. Og ikke alene er de kommet det nær, de har allerede smagt det, set det, følt det; de har allerede en fornemmelse af dets substans og indhold.

På samme måde taler Bibelen om det evige som en flod, strøm eller kilde, som var synligt nærværende i menneskers verden før syndefaldet som floderne, der strømmede gennem Eden er symbol på, ligesom livets træ er det. Den kilde bliver Bibelen aldrig træt af at tale om, når den vil skildre den *livsalighed*, mennesker finder hos Gud.

"Hos dig er livets kilde, i dit lys skuer vi lys", siger salmisten (bemærk sammenkoblingen mellem "vand" og "lys", "drikkeligt lys"), og Gud lader os drikke af denne kilde (Sl 36:8-10). Floden, som glæder Guds stad, omtales både i forbindelse med Davidsstaden, det eskatologiske Jerusalem i Ezekiel 47:1-12, og Jesus knytter denne symbolik til sig selv, når han taler om "Det levende vand" han er, og som han giver. Også Paulus bruger samme symbolik, når han taler om den dybe erfaring af guddommeligt liv, vi modtager, når vi kommer til tro på evangeliet, får Helligånden og dermed "ligefrem drikker Guds Ånd" (1 Kor 12:13), som også er "pantet", forsmagen på det kommende

liv hos Gud.

Og naturligvis er "floden" og "livets kilder" igen at finde i Johannes' Åbenbaring. På en genial og rørende måde får Lewis alle disse aspekter med i denne lille ordveksling, så nær "verdens ende". Og minder os dermed om, at det evige og fremtidige liv hos Gud møder os fra første færd, vi kommer i berøring med Jesus.

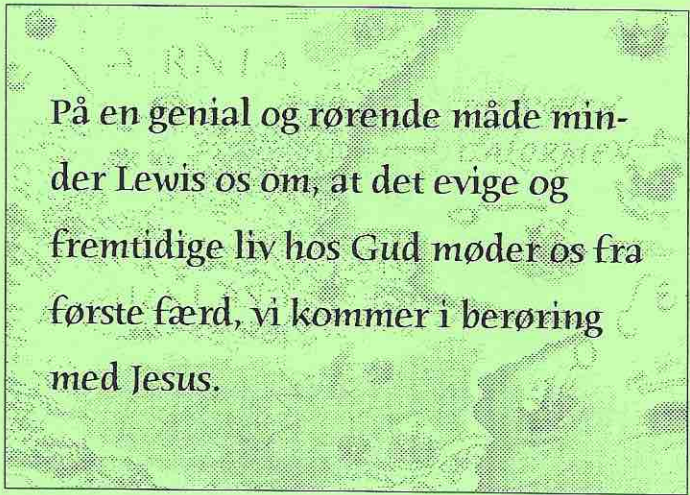
Verdens ende

Igen hæfter Lewis sig ved *stilheden*:

"Alle om bord var fulde af glæde og opstemthed, men ikke en opstemthed, der gav en lyst til at snakke. Jo længere de sejlede mod øst, jo mindre snakkede de, og kun sagte, næsten hviskende. Det yderste havs *stilhed* trængte sig ind på dem".

Er det et rent tilfælde, at vi i vort daglige sprog har udtrykkene "himmelsk stilhed" og "infernalsk larm eller spektakel"? I "Fra Helvedes Blækhush" udtrykker fristerdjævelen sin begejstring for larmen, som er en af Helvedes sikreste strategier i den krig, det fører for at lede mennesker i fordærv.

Kommet helt derud, hvor Morgenvandrereren ikke kan komme længere, gør Caspian oprør. Han vil under ingen omstændigheder med tilbage til Narnia, men vil sejle videre sammen med Rippitjip til verdens ende. Han er lige så heftig i sin beslutning og magtfuldkommenhed, som han i sin tid havde været på guldøen, eller "Dødens ø",

På en genial og rørende måde minder Lewis os om, at det evige og fremtidige liv hos Gud møder os fra første færd, vi kommer i berøring med Jesus.

som de bagefter kaldte den.

Ingen kan tale ham til fornuft, heller ikke Rippitjip, hvis moralske integritet til enhver tid ville hindre i at flygte fra opgave og ansvar. Omsider bøjer Caspian sig for overmagt og overtalelse, men ikke uden bitterhed og vrede. Nede i kahytten bliver han mødt af Aslan, ikke af Aslan selv, for han er for stor til at kunne være i kahytten, men gennem det "gyldne løvehoved på væggen". "Det var frygteligt", siger Caspian - "hans øjne". Ikke fordi han på nogen måde var ond over for mig - kun en smule streng i begyndelsen. Men det var alligevel frygteligt. Og han sagde... han sagde ... åh, jeg kan ikke bære det. Han sagde det værste, han kunne have sagt. I skal fortsætte - Rip og Edmund og Lucy og Eustace; og jeg skal sejle tilbage. Alene. Og straks. Åh, hvor er det fortvivlende."

Børnene, efter at have set Rippitjip forsvinde bag bølgetoppen, vadede til sidst gennem Åkandehavet. Og var

pludselig på et sted, "hvor himlen virkelig kom ned og mødte jorden her - som en blå mur, der var meget klar, men også fast og håndgribelig, næsten som glas. Og snart var de helt sikre på det. Der var ikke langt hen til den. Men mellem dem og foden af himlen, på det grønne græs, stod der noget, der var så hvidt, at selv deres høgeøjne ikke kunne kigge på det.

De gik nærmere og så, at det var et lam. "Kom og spis morgenmad", sagde lammet med sin søde, bløde stemme. Så bemærkede de for første gang, at der var tændt et bål på græsset, og at der lå nogle fisk og sydede over det. De satte sig ned og spiste fiskene, for nu var de for første gang i mange dage sultne. Og det var den herligste mad, de nogensinde havde smagt."

Kan vi være i tvivl om, at Lewis her øser af både Johs. Åb. kapitel 4 og 5 og af den opstandne Jesu møde med disciplene ved Tiberiassøen i Johs 21?

Nu ved de, at der er et land som "Aslans land", og spørgsmålet er ikke om de skal komme til det, men *hvornår* og *hvorfra* de skal komme dertil. Som Caspian har de en ubændig længsel efter at komme der, men tiden er ikke inde endnu. De har endnu opgaver at opfylde i deres egen verden, endnu ansvar og forpligtelser, de er kaldet til, og de behøver at kende mere til Aslan i deres egen verden, før de møder ham i hans eget land. Og der findes døre ind til hans land i alle verdner, siger lammet, "og idet det talte, blev dets snehvide uldpels gyldenbrun, og det voksede og forvandlede sig til Aslan selv, der hævede sig over dem med lynende manke. "Åh, Aslan," sagde Lucy. "Vil du ikke nok fortælle os, hvordan vi kommer til dit land fra vores verden?". "Det vil jeg til alle tider fortælle jer," sagde Aslan. "Men jeg vil ikke fortælle jer, hvor lang eller kort vejen er; kun at den ligger hinsides en flod. Men det skal I ikke være bange for, for jeg er den store brobygger".

Således ender børnenes odysse (og Lewis'). Fra barndomslandet, hvor Gud på forskellig vis åbnede op for himlen og gav dem et glimt af den evige virkelighed, og lagde en længsel i dem efter den virkelighed, til mødet med ham i vores verden, hvor hans navn ikke er Aslan, men Herren fra Himlen, Jesus Kristus Guds Søn, det slagtede Lam og Løven af Juda stamme. *I ham kommer Himlen til mennesker; i ham er der vej for os til Himlen.* For han er gået bort for at berede os plads i sin Faders hus med de mange boliger, og selv er han vejen dertil (Johs 14:1-6). Han er den store brobygger fra vores verden ind i Guds rige, over den store flod (døden) til lysets og livets hjem. Og medens vi er på vej derhen, dækker han igen og igen bord for os, møder os de mest mærkelige og uventede steder, mætter os igen og igen og inspirerer os og befaler os igen og igen til at følge ham.

Hjemme i England kunne alle se, at Eustace havde forandret sig, og "at man ikke skulle tro, det var den samme dreng - alle *undtagen tante Alberta*, som sagde, at han var blevet meget almindelig og kedelig, og at det måtte skyldes Pevensie-børnenes indflydelse".

Eustace. "Den bliver spist og fornyet hver dag," sagde pigen. "I vil komme til at se hvordan". Sigter Lewis her til, at kristendom ikke er noget statisk, at den er levende og fornyende. Den vokser ud af noget historisk (kniven på bordet), men den er fyldt med Kristi opstandelseskraft, og Kristi opstandelseskraft virker i den.

Pigens rapport om de tre hertuger og deres indbyrdes diskussion efter at være nået til "Verdens ende", som nogle kalder øen, hvor Aslans bord står dækket (side 182-83), er også meget sigende. En af dem vil tilbage til Narnia, en anden slå sig til tåls og nyde bordets herligheder og den tredje sejle videre for at finde verden "hinsides solopgangen".

Det er denne sidste, som rækker ud efter kniven for at kaste sig over sine kammerater. Hvorfor netop han, som synes at have det rigtige mål for øje? Den samme kamp gentager sig i Caspian senere på rejsen (side 214-217). Motiverne til at søge til Guds rige kan være så mange. Ofte er de endda meget selviske, og man søger den herlighed og rigdom, riget har at give, men vil ikke tage korset op.

Ingen kan af sig selv tilrane sig Himmeriget. Det kan kun gives os, og vi kommer kun derind på Kristi indbydelse. Så længe vi er i livet, er vi til for andre, og har opgaver at løse, opgaver vi ikke kan undsige os, men må løse, uanset hvor meget vi end længes, og det personligt for os ville være en fordel at "komme hjem til Herren" (se 2 Kor 5:1-10; Fil 1:19-26).

Fuglene, som også optræder i det følgende kapitel, er de symboler på englene? og er de som sådan igen vidnesbyrd om den transcendent virkelighed, kristne selv i dette liv er omgivet af, den Jesus har åbnet for os: "Sandelig, sandelig siger jeg jer: "I skal se himlen åben og Guds engle stige op og stige ned over Menne-skesønnen" (Joh 1:51).

"I er kommet til Zions bjerg, til den levende Guds by, det himmelske Jerusalem, til tusinder af engle, en festforsamling, og en menighed af førstefødte, som er indskrevet i himlene, og til en dommer, som er alles Gud, til deres ånder, som er retfærdige og har nået målet, til Jesus, den nye pagts formidler, og det rensende blod, der taler stærkere end Abels" (Heb 12:22-24).

Og *hvad med Ramandu?* den gådefulde skikkelse, som er en tidligere stjerne, måske endda en tidligere *falden* stjerne, som har fået liv igen og er på vej til igen at skulle komme til at lyse på himlen? Krønikerne om Narnia er naturligvis fiktion, men fiktion opstået i hjernen på en genial tænker og dybt hengiven kristen. Narnia opstår af et univers, som er slukket (Charn. Beskrevet i "Trolldmandens nevø").

Desværre fører Digory den onde dronning, Jadis med sig ind i Narnia, hvor hun efterhånden genvinder sin styrke og bliver til "Den hvide Heks". Hun overvindes af Aslan i "Løven, heksen og garderobeskabet", men hun er på forskellig måde til stede og gør sig gældende i flere af Narniabøgerne, og hun overvindes først definitivt i den sidste af fortællingerne "Det store slag". Narniafortællingerne er på denne måde fra begyndelsen af også tænkt ind i et større univers, hvorfra der også er forbindelseslinjer til vor verden.

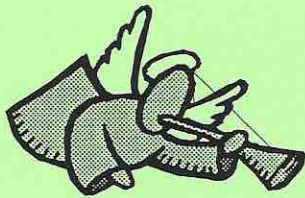
Fælles for alle verdenerne, hvor de end opholder sig i rum og tid, er, at de er underlagt Aslan, "kejseren hinsides havets søn". Der har været en verden før Narnia, og der kommer en verden efter Narnia, men den verden er den evige verden, Aslans eget land.

I de forgangne verdner, som i de nuværende, og i vor verden har et fald fundet sted. Aslan har genoprettet følgerne af faldet, ikke blot i Narnia, men også i de tidligere verdener. Han har bragt verden forligelse. Ramandu skal minde os om dette større perspektiv både omkring skabelsen og omkring forsoningen.

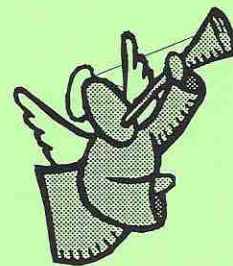
2. Det forhold, at denne mand ikke havde noget at tale med Ramandu og hans datter om og det forhold, at han efter Morgenvandrerens tilbagekomst "deserterede, da skibet kom til ødeørerne, og rejste til Calormen" taler for sig selv om hans indstilling. *Han er på vej ud i frafaldet.*

Noter:

1. Der er mange detaljer i de to kapitler, man kan grunde og spekulere over, hvad den dybere mening mon kan være. Nogle eksempler. "Hvordan kan maden holde sig?" spurgte den praktiske

Apokalypse Snart

“D et er altid svært at spå, især om fremtiden”, sagde som bekendt Storm P. Bibelen advarer os mod at spekulere over “tid og time” og “tegn”, og dog spiller den apokalyptiske litteratur i Bibelen en fremtrædende rolle.

Der er “tegn” på enden, som karakteriserer “tiden” som sådan, skønt de er apokalyptiske af natur. Jeg tænker på tegn som krige, jordskælv, rystelser og ødelæggelser forårsaget af ekstreme klimatiske forhold. Ret beset er jo hele perioden fra Jesu første komme til hans genkomst “endens tid”, “den sidste tid”, ja ligefrem “de sidste dage”. Det er også nådens tid og “frelsens dag”.

Men evangeliet forkyndes under “tidernes” og “dagens trængsel”. I den forstand er hele kirkens tidsalder en apokalyptisk tid, som slår det fast for verden, at Jesus er Herre, og at Gud ved ham er ved at tiltræde sit kongedømme. Det er derfor også tid til at omvende sig, for dommen og vreden kommer. De apokalyptiske afsnit af Det nye Testamente, Matt 24-25, Mark 13, Luk 21 og 2 Thessalonikerbrev 1-2 og dets egentlige apokalypse, Johannes Åbenbaring, er skrevet ud fra det synspunkt.

Denne generalisation udviser dog ikke, at der kommer dage, som i bogstavelig forstand er verdens sidste dage, hvor alt, hvad Gud gennem profeterne og Jesus og apostlene har varslet skal komme, vil komme.

Om de dage er tæt på eller længere borte, ved vi ikke, og end ikke Jesus eller apostlene vidste det. Men de bad os være opmærksomme og årvågne. Det er der altid god grund til at være, og det gælder bestemt også for den tid, vi lever i netop nu.

At de kunne være nær tyder f.eks. de ekstreme rystelser af jorden, vi gennemlever i disse år, på. Jordskælv med tusinder af omkomne har der været mange af. Oversvømmelser, kraftige regnskyl og orkaners rasen har vi set mange tilfælde af.

Der er flere tegn på “endens tid”, men hvordan forholder vi os til pejlemærkerne for verdens undergang?

AF LOUIS NIELSEN

Velstand og fattigdom

Intense opgør mellem etniske grupper og mellem stammer og folk er særdeles udbredt. Den økonomiske verdensorden bevæger sig også hele tiden på en knivsæg, hvor man aldrig ved, hvor den næste, måske globale krise udløses. Samtidig er en enorm velstand hos jordens rige folk sammen med ekstrem fattigdom i Den tredje Verden med til at tegne billedet af en utryg fremtid, hvor faren for os velbjergede og rige kristne i vest er, at “kærligheden bliver kold” hos de fleste. Sådan oplever vi sandsynligvis ikke os selv eller vore kirker, men vi må ikke være blinde for, at det meget vel kan være sådan, at Herren oplever os.

Sygdomme som AIDS, som dræber tusinder, ikke mindst i Afrika er et tegn. Et andet tegn i vor del af verden er depressionen, der hænger som en skygge over flere og flere, og som man frygter indenfor de næste årtier bliver den største af alle folkesygdomme med mulighed for tidlig demens i kølvandet. Uanset, hvad depressionen skyldes er der næppe nogen tvivl om, at den for mange hænger sammen med jaget, tomheden og utrygheden i den moderne

tilværelsesform og livsstil. Det samme er nedbrydningen af familien, børnenes rodløshed og det generelle oprør mod alle former for autoritet, forældrenes, samfundets, Guds.

Den moderne tilværelsesform efterlader mange udstødte og hjemløse, og i kølvandet følger en generel nedskrivning af menneskeværdet. Desuden nedbrydes samfundsstrukturen, og den grundliggende tryghed ved at leve og færdes i samfundet nedsættes.

Såkaldt vellykkede unge, synes med det moderne IT samfund at have det som fisken i vandet med uanede muligheder for stadig at overgå sig selv både i arbejdsmæssig succes og i økonomisk autonomi, medens andre unge går til grunde i monotoni og i den oplevede tomhed, som driver nogle ud i misbrug af forskellige art, herunder også anoreksi.

Naturen, miljøet, menneskets omgivende verden, kald det hvad du vil, har det heller ikke for godt. Klimaet er under forandring og det får uoverskuelige konsekvenser for landskabet og miljøet. Sygdomme hos kvæg og andre landbrugsdyr som BSE, salmonella og talrige andre hører vi mere og mere til, og problemet synes hele tiden at vokse eller dukke op i nye former, og er utvivlsomt et vidnesbyrd om, at vi presser vore medskabninger for hårdt. Havene omkring os tømmes mere og mere for deres rigdomme.

Sådan svarer naturen igen og afspejler på den måde den moralske lov og orden, en personlig, hellig og retfærdig Skaber har bygget ind i naturens love og reaktionsmønstre. Synd (grådighed) avler altid død i en eller anden form, og det gælder ikke bare på det åndelige plan, men også på det materielle.

Konflikten i Mellemøsten

Ikke mindst *forholdene i Mellemøsten* og omkring Israel bør få os til at skærpe vor årvågenhed. Her er der åbnet for uanede konfliktmuligheder både gennem jødisk fundamentalisme og islamisk ditto. Kristne, i hvert fald af vor observans, vil i staten Israels oprettelse og af den senere israelske erobring af Jerusalem have set ikke alene historiens hjul bevæge sig men også Guds profetiske ur sat i bevægelse igen.

Det er sandsynligvis rigtigt, men rigtigt på en anden måde, end de fleste af os tror. Det apokalyptiske er nemlig karakteriseret af, at *Gud suverænt gennemfører*, hvad han har besluttet. Staten Israel blev ikke dannet ud fra religiøse præmisser, men ud fra verdslige - men også i det ser vi Guds styrende hånd. Og paradoksalt som det må forekomme mange, har fred med araberne, palæstinenserne og jøderne kun været mulig på verdslige præmisser.

Med den øgede betydning, religionen har fået både på arabisk og jødisk side, er situationen ikke bare gået i hårdknude, men er nærmest blevet uløselig. Begge parter mener at have krav på byen og dens helligsteder. For de mest religiøse og fanatiske jøder er drømmen om at genopbygge templet en drøm, de vil ofre livet for. M.h.t. araberne skal der ikke megen fantasi til at forestille sig, hvad der vil ske, hvis det skulle lykkes de første at sprænge de to mos-

keer på Tempelpladsen i luften - moskeer, som er henholdsvis Islams anden og tredje helligste helligdom. Her er der klart en apokalyptisk situation. Om vi bevæger os derhen nu, eller om det på kortere sigt kan lykkes endnu en gang at skabe fred i området, det ved vi ikke, og kun Gud ved det.

Frygt for Herrens komme

Den apokalyptiske tid er også *undernes og tegnenes tid*. Og det er *forførelsens tid*. Og både Gud og hans modstander gør tegn. Netop derfor kaldes der på dømmekraft og beslutsom efterfølgelse af Jesus. For kun de, som kender Hyrdens røst og følger ham, undgår at blive forført. Behovet for at kende

Det apokalyptiske er karakteriseret af, at
Gud suverænt gennemfører, hvad han har
besluttet.

Jesus og for at bevare hans ord og holde fast ved hans ord er derfor større for kirken end nogensinde. Men er det det, som karakteriserer kirken?

Den apokalyptiske tid er om noget *trængslernes tid*. Det er mere end svært for os danske kristne at forholde os til, hvad Det nye Testamente generelt siger om trængsler, for det er en by i Rusland for os. Hvad så ikke når det gælder de apokalyptiske trængsler? Mange af os tør ikke rigtig glæde os til Herrens komme, fordi vi i vor underbevidsthed frygter de trængsler, som ofte omtales i forbindelse med genkomsten.

Det er helt i orden at frygte, og Jesus lærte også sine disciple at bede "led os ikke i fristelse", hvilket meget vel kan have haft en særlig adresse til de trængsler, som ledsager Guds riges komme. Kristne har da heller ikke blikket rettet mod trængslerne, men mod glæden, som venter hinsides "fødselsveerne", "forløsningen, som stunder til".

Apokalypse betyder, at nu er sommeren nær, skabningen skal snart befries fra trældommen under forgængeligheden, "de som ødelægger jorden skal snart ødelægges", Guds retfærdighed skal endelig sejre, "de sagtmødige arve jorden", det onde udskilles og bortskaffes af Guds rige, og riget skal komme i herlighed og magt.

På den måde er apokalypse noget overordentligt glædeligt, og den glæde bør for os overstråle de trængsler, som venter store dele af Guds folk, måske alt Guds folk, før enden kommer.

Kristne er aldrig kaldet til at miste besindelsen, tabe hovedet og gå i panik. Vi har ikke nogen indflydelse på det apokalyptiske i tiden, eller når tiden som sådan bliver apokalyptisk. Det er suverænt i Guds hænder. Men mere end nogensinde gælder det om at lyde Jesu befaling til at "Våge!" og i liv, valg og praksis at være vågen.

Må vi være det!

Hvem skal vi holde med i

Mellemøsten?

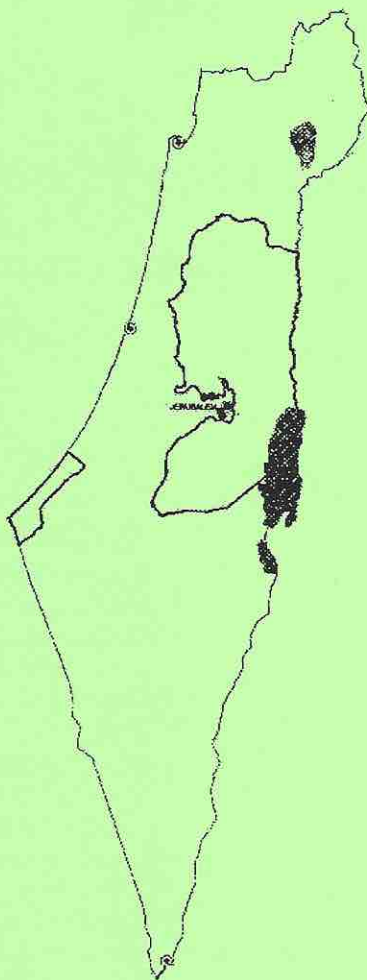
Spørgsmålet blev stillet af Kai-Kjær Hansen i en note på forsiden af Israelsmissionens Avis i november. Det er et rimelig godt spørgsmål, og jeg vil forsøge i denne artikel at kaste lidt mere lys over det. Det er dog ikke nemt, fordi forholdet mellem jøder og arabere er et komplekst problem, der indeholder historiske, religiøse, sociale, etiske og teologiske problemstillinger, som alt for ofte er blevet misbrugt i en forenklet fremstilling.

Den seneste opblussen af vold i Mellemøsten har igen gjort Det Hellige Land til et "varmt" samtaleemne og fået verdens bevågenhed. Der er stadig flere overtoner af religiøs fanatisme og krigsførsel på begge sider af konflikten, og i den seneste intifada har volden antaget en mere brutal og intens karakter, hvor israelerne har brugt mere tungt militært isenkram og Arafats yderligtgående Fatah-styrke også er begyndt at tage våbnene i brug mod israelske bosættere og soldater.

Megen af den kristne debat om Israel er imidlertid for smertefri og uproblematisk. Vi har en tendens til at koge debatten ned til skud-fra-hoften standardsvar, men det er en konflikt, som kræver stor dømmekraft og en afbalanceret holdning.

På spørgsmålet vil mange umiddelbart svare: Israel.

Det er vel kun naturligt, at de fleste evangelikale kristne er følelsesmæssigt tættest knyttet til nationen Israel. I vesten bærer vi rundt på en kollektiv skyld over for jøderne pga. flere århundreder med forfølgelser af og anti-semitisme mod jøderne - lige fra korstogene til holocaust. Omvendt føler vi på grund af Guds store plan med jøderne en umiddelbar samhørighed med deres åndelige skæbne - som grene på det samme oliventræ. Desuden er der et apokalyptisk aspekt, hvor vi forventer, at Israel vil være skueplads for afgørende begivenheder i de sidste tider. Og selvom evangelikale stadig strides om, hvordan vi skal tolke oprettelsen af staten Israel i forbindelse med profetierne og landløfterne i Det gamle Testamente, så er der ingen tvivl om,

AF CARSTEN THOMSEN

at vi her ser tegn på, at Guds handlen med Israel slet ikke er forbi endnu.

Dette skaber hos os en bekymring for at gå på tværs af Guds planer og hensigter med Israel. Bør vi ikke være "pro-Israel", bør vi ikke være meget varsomme med at fremsætte kritik af nationen Israel?

Men igen. Er det en ansvarlig holdning til konflikten, når vi er forpligtet til mission blandt både jøder og palæstinensere? Kan vi med Guds landløfter til Israel blot affeje palæstinenserens krav om en selvstændig nation? Alle overvejelser, der gør os lettere paralyseret over for de ting, som sker i verdens brændpunkt nr. 1.

Der er flere ting vi må være opmærksomme på, når snakken falder på situationen i Mellemøsten.

Fjendebilleder

Der sker lige nu en uhyggelig umenneskeliggørelse af både jøder og palæstinensere, og de to folk har været bedst til selv at fremstille stereotyper af hinanden. For araberne er jøden den overlegne, magtsyge og aggressive zionist, mens araberne for jøden fremstår som primitive, ufølsomme og fanatiske beduiner.

- For selv at være offer, så må du skabe billedet af fjenden, som et uhyrligt monster, siger forfatteren Danny Rubinstein.¹

Kristne falder desværre også for denne dehumanisering, hvor den anden part forbliver uden ansigter og nogen, man kun forholder sig kollektivt til, ofte fordi man slet ikke kender jødisk eller arabisk kultur.

Palæstinenser Salim J. Munayer, der leder et forsoningsarbejde mellem kristne jøder og palæstinensere skriver om det seneste udbrud af vold på Vestbredden:

- Ord, som fratager modparten hans menneskelighed, ord som barbarisk, uciviliseret og dyrisk kryber lige så langsomt ind i vort ordforråd, når vi igen og igen på tv-skærmen ser de frygtelige billeder af volden. Medierne, der bliver ved med at vise de forfærdelige tragiske billeder, opnår blot at øge hadet og knuse den spinkle tillid, der er vokset frem på de to sider.²

Stereotyper er halve og fordrejede sandheder revet ud af sin sammenhæng, repeteret og misbrugt, indtil de bliver en diskret form for manipulation, en spidsfindig propaganda, som ikke blot ændrer vores holdninger, men også vores handlinger over for de to folk.

Debatten bliver tit forpestet med ekstreme konstateringer, som mere eller mindre fastlåser konflikten uden muligheder for et kompromis eller fredsløsning. Vi må derfor være på vagt over alt, som kan tendere til anti-semitisme og had og modvilje mod det arabiske folk.

Retten til Det Hellige Land

En anden fare er, at de bibelske profetier om landløftet til Israel fritager nogle kristne fra at stille moralske og etiske spørgsmål om menneskerettigheder, om forholdet til muslimerne og det jødiske folk.

Det lyder måske lidt bagvendt, men der er en fare for, at kristne kun ser eller hovedsageligt ser på den nuværende situation i Mellemøsten i bibelske eller teologiske termer. Man argumenterer: Når Gud har sagt i Bibelen, at landet tilhører jøderne for evigt, og at de skal vende tilbage til lan-

Det løser jo nemt det palæstinensiske problem.

En uheldig konsekvens er, at det er en enorm anstødssten for muslimerne, og en hindring, hvis vi vil nå dem med evangeliet. Det er et budskab om, at enhver som taler imod Israel, modsætter sig Guds planer. Muslimerne kan ikke andet end være yderst skeptiske over for kristendommen, når de ser den massive støtte, som kristne i USA og i Europa yder til staten Israel og nærmest blindt bakker op om dens politik. Når de inviterer israelske toppolitikere til store kristne fællesstævner i Israel. De oplever, at kristne i Vesten anser jøderne for mere åndeligt værdifulde end muslimerne.

Et moralsk ansvar

Lad mig understrege, at jeg er overbevist om, at der stadig er en fremtid for jøderne i Guds plan, at han ikke har glemt dem, og de stadig er elsket af ham. Jøderne er kommet tilbage til Det Hellige Land og har etableret staten Israel. Lad os bede for Israels fortsatte eksistens og dets sikkerhed og fred. Det støtter jeg helt og holdent. Men det er ikke ensbetydende med, at der ikke kan rejses kritik af Israels politik,

Hvem skal man holde med? Dem, der vil freden. Det betyder i den nuværende situation, at begge de stridende parter må give indrømmelser.

Der gives ingen fingerknipsfærdige løsninger. Kun hvis de moderate kræfter sejrer i deres respektive lejre, er der stadig håb om fred.

det, så må vi hjælpe jøderne til at forsvare og besidde landet. Samtidig synes det som om, at de politiske problemer og etiske spørgsmål om undertrykkelse og menneskerettigheder bliver nedtonet eller forenklet, for der er en vished om, at Gud er på Israels side i konflikten med palæstinenserne.

Med hensyn til palæstinenserne, så er argumentet, at de simpelthen må acceptere, at de er en minoritet og uden krav på en selvstændig stat. Det er sort uheld. Det kan godt være, at de bliver behandlet lidt forkert, men det er deres egen fejl, fordi de har modsat sig Guds udvalgte folk.

Problemet, som jeg ser ved denne holdning, er, at den er utrolig fastlåst i det system, som man har fremdraget af profetierne i Det Gamle Testamente - og det giver ikke nogen mulighed for at se nuanceret på forholdet mellem jøder og arabere. Historiebøgerne om Israels tilbagevenden til Det Hellige Land har med tiden også fået et meget "romantisk" og unuanceret skær blandt en del kristne.

Det ser vi fx i denne korte fremstilling af oprettelsen af staten Israel, skrevet af Johannes Facius i Udfordringen:

- Denne lille strimmel øde og gølge ørken, der i århundreder ikke var andet end et tilflugtssted for ørkenbeduinerne og deres kameler og geder, bliver nu omdannet til en frugtbar og smuk have.

det udelukker ikke, at der er plads til en palæstinensisk stat. Grænserne er blevet flyttet flere gange i Det Hellige Land, også i Det Gamle Testamente.

Fastslår man, at jøderne har retten til landet fra Gud, så følger tillige et ansvar, og det er et aspekt, som vi ikke hører særlig meget om. Hvordan modsvarer det moderne Israel vi ser i dag det bibelske Israel, som vi finder beskrevet i Skrifterne? Lever den israelske stat op til de moralske og etiske standarder, som Bibelen sætter for det jødiske folk? Dette var jo en standard, som profeter som Amos og Esajas holdt op for øjnene af Israel, når det blev anklaget for manglende troskab mod Guds pagt (Jer. 7:5-7). Når de udnyttede de fattige, de fremmede og deres religiøse liv var uden tillid til Gud. Profeterne havde en brændende kærlighed til Israel, men det afholdt dem ikke fra at kritisere folkets uretfærdige gerninger.

Vi kan som kristne være uenige om, hvad der er ret, rimeligt og retfærdigt, når en stats eksistens er på spil, når man skal sikre sig mod vold og terrorangreb fra de besatte områder, men landløfterne til Israel har fået nogle kristne til at udstede en blankocheck til Israels politik i de besatte områder. Det er som om man med Guds velsignelse kan afvise ethvert forsøg Israel og palæstinenserne gør for at finde en fredsløsning.

Jeg tvivler på, at vi bør udtale os så bombastisk, som det gøres i en artikel om de profetiske tegn af den norske teolog, Johan Henrik Jørgensen:

- Herren måtte afsætte den forrige (israelske red.) regering, som var villig til at give landet, bid for bid, til Arafat og PLO, kun med et løfte om fred som genydelse. Arafat er en terrorist og en morder. Det er det glade vanvid at gå ind i forhandlinger med en morder, som ønsker at tage dit liv!

Kan vi altid sige, at israelske indrømmelser i fredsprocessen er imod Guds vilje? Og har israelerne Guds velsignelse til at ignorere palæstinenserens rettigheder til selvbestemmelse, til at pløje deres olivenmarker op og køre en bulldozer igennem deres huse og konfiskere deres ejendom? Gælder international ret ikke for Israel, som gør krav på at anerkendes som en demokratisk stat?

Samtidig må vi heller ikke være blinde for uretfærdigheden, der blomstrer i palæstinenserens selvstyreområder, hvor der har været foruroligende rapporter om folk, der er dødsdømt uden ordentlig rettergang og udpræget korrupsion hos de palæstinensiske selvstyremyndigheder. Det vidner om, at en evt. stat for palæstinenserne ikke nødvendigvis ender med at blive et velordnet demokrati.

Det kan godt være, at vi mener at have greb om de profetiske detaljer, men det giver os ikke retten til at vende det blinde øje til uretfærdighed.

- Vi må kæmpe med spørgsmål som forholdet mellem menneskeligt ansvar og guddommeligt forsyn. Det er svære emner og værd at tænke igennem. Svarene kommer ikke let. Hvordan deltager mennesker med Gud i at oprulle historiens gang? At trække linier på et profetisk kort er nemt i forhold til at prøve at tackle det komplekse forhold mellem Gud og mennesket inden for den historiske proces, skriver Timothy B. Weber.³

Dem, der vil freden

Jeg har nævnt nogle af de faldgruber, vi må være på vagt over for, men tilbage står spørgsmålet: Hvem skal vi holde med? Kai-Kjær Hansens svar er lige så kort, som spørgsmålet:

Dem, der vil freden.

Kai-Kjær Hansen uddyber kort sit svar:

- Det betyder i den nuværende situation, at begge de stridende parter må give indrømmelser. Hvad disse indrømmelser skal bestå i, skal jeg ikke her gøre mig klog på. Der gives ingen fingerknipsfærdige løsninger. Kun hvis de moderate kræfter sejrer i deres respektive lejre, er der stadig håb om fred. Dette håb har jeg stadigvæk.

Jeg er enig. Skylden ligger på begge sider i konflikten, og mens der er mange eksempler på fanatisme, ekstremisme og fjendebilleder, så er vi kaldet til at stifte fred og fokusere på forsoning.

Det er klart, at de fleste på en særlig måde kan komme til at dele enten jødernes eller palæstinenserens skæbne og sikkert få en mere umiddelbar sympati for det ene folks håb, drømme og stræben mod frihed og fred. Eksempelvis hvis vi er involveret i mission specifikt rettet mod jøder eller palæstinensere. Men vi må alligevel ihærdigt prøve at forstå begge sider, se de underliggende historiske, politiske og religiøse motiver, som ligger til grund for de handlinger, der alt for ofte kun bliver præsenteret i en overfladisk, skrabet udgave.

Et bibelsk syn kan ikke være anti-arabisk og pro-israelsk

At trække linier på et profetisk kort er nemt i forhold til at prøve at tackle det komplekse forhold mellem Gud og mennesket inden for den historiske proces.

eller anti-israelsk og pro-arabisk. Guds hjerte er der, hvor retfærdigheden sker fyldest. Vi må opmuntre enhver, der upartisk støtter begge sider i deres forsøg på at skabe en retfærdig fred for begge folk. Der er brug for medfølelse, kompromisser og tilgivelse.

Bodil F. Skjøtt har i en del år arbejdet blandt især messianske jøder i Jerusalem. Hun ser en farlig udvikling i den seneste intifada, og jeg citerer her en god bid af hendes indlæg under et debatmøde i København:

Det har været skræmmende at se, at jo mere den religiøse jødiske fløj aktivt har taget del i konflikten, jo mere uforsonlig og kompromisløs er tonen blevet. Det er skræmmende, at det at afgive land eller at forhandle om tempelpladsen fremstilles som synspunkter, der strider mod jødedom, og at det er mere jødisk at sætte menneskeliv på spil end at give afkald på noget af det, som Gud har givet en.

Og jo mere islam kalder til hellig krig, jo mere forsvinder billedet af medmennesket på den anden side. Det er nedslående at få refereret indholdet af fredagens prædiken på tempelpladsen og opleve stemningen blandt muslimer, når de går derfra. Det er som om forståelsen for fred og sameksistens blev mindre frem for større efter fredagens bøn.

Og det er skræmmende at høre kristne fundamentalister udtale sig med stor overbevisning om, hvilken israelsk politisk leder, der er Guds mand, og som derfor må have ens opbakning og støtte.⁴

Det er mørke skyer over Jerusalem - men vi må alligevel ikke fortabe os i skeptisk håbløshed, uanset hvor langt væk Jerusalems fred synes. Vi må bede for, at den kommer. I Gud findes retfærdigheden og freden, den som han en gang suverænt vil føre fuldstændigt igennem, og det giver os et håb om, at fred og sameksistens er muligt i Det Hellige Land - med hans nåde og bistand - om end nu i tiden skrøbelig og midlertidig.

Som det lyder fra profeten Amos:

- Men ret skal strømme som vand, retfærdighed som en stadig rindende bæk. (Amos 5:24).

Noter:

1. Arab & Jew - Wounded Spirits in the Promised Land, David Shipler.
2. Udfordringen.
3. Christianity Today.
4. Israelsmissionens Avis

*PORNOEN FOKUSERER KUN PÅ DET FYSISKE BEGÆR,
PÅ SEX SOM EN TEKNIK, DER ER HELT AFSKÅRET FRA
FØLELSER, OMSORG, KÆRLIGHED OG TRYGHED.*

meget brutal krænkelse af kvinden. Offentlig sex er ikke pervers, fordi sex er ondt, men fordi sex er helligt. Lad mig understrege det allerede nu: Hvis ikke folk forstår, at kristendommen betragter seksuel kærlighed som en hellig og god ting, så kan de heller aldrig forstå, hvorfor vi insisterer på, at der skal være eksklusive rammer om sex. Det er der om alle hellige ting. Det er ikke fordi, vi ser sex som en dårlig eller ond ting - men tværtimod som en ophøjet ting. Noget Gud har skabt og givet os som en gave, som vi må værne om, som ikke må udnyttes og trædes på.

EN DRØMMEFABRIK

Pornografien tager denne gave og forvrænger den. Den største fare ved pornoen er, at det er en falsk fremstilling af seksualiteten. Den fokuserer kun på det fysiske begær, på sex som en teknik, der er helt afskåret fra følelser, omsorg, kærlighed og tryghed.

Pornoindustrien er egentlig én stor fallos-fabel, en fantasiverden af kosmetisk finpudsede legemer, langbenede kvinder med silikonebryster og muskuløse, solbrune mænd. Et kunstigt univers af idealkroppe, som kan få et sundt ægteskabeligt forhold til at synes kedeligt og stift. Det er en drømmeverden, som er besnærende, men i bund og grund en løgn. Den pornografiske sex er alt for smart, for vidunderlig og for ekstatiske.

- Sex i den virkelige verden er en blanding af ømhed og dårlig ånde, kærlighed og træthed, ekstase og skuffelser. Når folk tror på drømmeverdenen, så begynder de snart at kaste et nedsættende øje til de brister, som er i den virkelige verden. De søger en fejlfri fantasiverden - og det er destruktivt både for seksualiteten og for sand åndelighed, skriver Richard Foster i bogen *The Challenge of the Disciplined Life*.

Eftergivenhed over for pornoens fristelser vil på en eller anden måde give ar i sjælen. Sindet bliver forurenset, og vi mister en del af vor uskyld, samtidig med, at det kan skabe et forvirret og forvrænget forhold til vor egen seksualitet, og til det andet køn, til ens kone, ægtemand, kæreste. Det påvirker ens forhold til Gud - det "intime" ligefremme forhold til ham, bliver forstyrret - og billedet af Gud kan skifte - den omsorgsfulde Fader toner ud, mens den strenge Dommer

står skarper i relief.

Eftergivenhed giver desuden det seksuelle begær vokseværk, og det forstår pornoindustrien at udnytte. De ved, at det som kilder drifterne en måned, ikke er nok den næste. Fotos af nøgne kvinder skaber et ønske om stærkere stimulationer og nysgerrighed for hardcore porno - og det kan til sidst ende med at appellere til den rå magt, til sadisme og destruktive kræfter.

EKSPLOSION PÅ NETTET

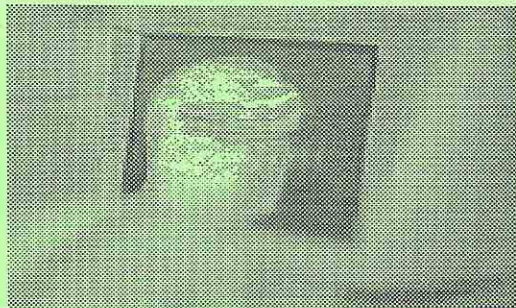
Internettet har i 1990'erne gjort pornoen til så at sige hver mands problem, og årsagen til, at cybersex er et eksploderende fænomen ligger lige for: En amerikansk forsker kalder det Tribble A-effekten: Accessibility, Affordability, Anonymity eller på dansk: Let adgang, lav pris og fuld anonymitet.

Det er ikke længere nødvendigt at smygge sig ned til en kiosk og købe smudslitteratur eller leje en pornofilm. Istedgade er rykket lige ind i alle danskeres hjem. Politikens Internet-sektion i juli sidste år beskrev fænomenet:

Internet og sex er uløseligt forbundet. Ikke blot er sex en af de drivende kræfter bag nettet, men det ændrer også vores seksualitet. En undersøgelse viser, at hvert tredje besøg på nettet er seksuelt orienteret. En anden undersøgelse, foretaget af MSNBC og forskeren Al Cooper viser, at hver tredje internet-bruger besøger en eller anden form for sex-websted, om det så er billeder, tekst eller chat. Cooper konkluderer, at tallene formentlig er underdrevne.

Samtidig er nettet i høj grad blevet skabt og drevet af pornografi, både teknisk og økonomisk. Det var porno-websteder, der først brugte databaseteknologierne, multimedie som streaming video og chatrum og internet-telefoni. Det var pornowebstederne, der var pionerer på bannerannoncering, kreditkortbetalinger. Ja, faktisk var online-pornografien nettets første succesrige forretning.

- Triple-A-faktorerne har resulteret i, at nettet former og ændrer selve seksualitetens natur, som vi kender den. Ligesom man ikke kan lukke Pandoras æske igen, er det nu umuligt at vende tilbage. For altid vil disse to - nettet og seksualiteten - være uløseligt forbundet, skriver Al Cooper.

EN UDFORDRING TIL ALLE

Internettet har gjort pornografien så udbredt, at vi ikke længere kan eller skal ignorere den. Vi bliver nødt til som kirke og som kristne at tænke over pornoens påvirkning, indflydelse og konsekvenser. Jeg når kun at skrabes overfladen af problemet i denne artikel, men der er brug for andet end bare at udtrykke forargelse.

Det kræver teologiske refleksioner over, hvordan det påvirker menneskets seksualitet og det guddommelige formål med seksualiteten. Vi må forstå de personlige, sociale og etiske problemer, som opstår i kølvandet på pornografiens fremmarch. Vi må ikke nøjes med at fordømme, men i stedet understrege, hvor smuk og dyrebare en gave Gud har givet os i seksualiteten, når den bliver udtrykt i forholdet mellem en mand og kvinde i ægteskabets rammer.

Hvor står vi selv som menighed midt i denne daglige pirring af vort driftsliv?

En reaktion er protest.

Moses Hansens kontante korstog mod pornoindustrien er en radikal form for protest. Han er helt bevidst på konfrontationskurs, når han med sit kors, sin krøllede manke og knyttede næver toner frem på TV'et foran landets sex-mes-ser. Han har "medietække" og formår tit at komme med i primetime med et kort, klart budskab til seerne om, hvordan pornoen nedbryder sindet, dehumaniserer kvinden, splitter familier osv.

Jeg har stor respekt for hans kompromisløse stil over for sexindustrien, men det er nok de færreste kristne, der kommer ind under hans faner. Og jeg spørger mig selv, om mon seerne ser nuancerne eller dybden i det budskab, Moses Hansen har, når han råber "Sex er helligt", måske det ofte bliver opfattet som "Sex er synd".

Mere gennemslagskraft ser det ud til, at den nye organisation "Pornofrit Miljø" har. Den er startet af en kristen kvinde, og de har bevidst nedtonet den kristne retorik og fået tilslutning langt ud over kristne kredse. De koncentrerer sig om at påvirke politikerne til at lave en etisk lovgivning, der kan dæmme op for pornoen i det "offentlige rum". Underskriftsindsamlinger, kampagnen "Meld din Tank" og demonstrationer har fået politikerne op af stolene og sat gang i diskussioner om at installere netfiltre på skoler og bibliotekers computere og få pornoen væk fra børnehøjde.

KRISTNE STÅR OFTE ALENE

Vi kan protestere mod virksomheder, der udbreder pornografi, og påvirke politikerne til at lovgive for at begrænse pornoen, men etisk lovgivning alene tager ikke fat om det virkelige problem. Der skal generelt et helt andet tankesæt til i samfundet - og som kristne må vi som minimum starte med os selv.

Kirken bør fordømme pornografien, men der er også en fare for, at kirken kun har fordømmelse til overs for dem, som falder for fristelsen og for pornoens fantasier.

Seksualitet og pornografi er stadigvæk tabuer i mange kristne kredse, og den enkelte kristne kan føle sig meget alene med sit seksuelle begær.

Gennem tiderne har kirken gjort sig skyldig i stor forsømmelse på dette område. En victoriansk sex-forskrækkelse har ligget dybt i mange, hvor sex blev fortrængt, og derfor skal menighederne tilbyde mere end blot forargelse og fromme forslag om at tage sig sammen og sige nej, nej og atter nej til driftslivet. Det alene formår ikke altid at slukke det brændende begær som rumsterer i lemmerne.

Vi må ikke lulle os i søvn og tro, at vi kan tie problemet ihjel, for det vil sandsynligvis vokse. Pornoen diskriminerer ikke, når det drejer sig om begæret, men fanger også kødets lyster i den kristne, ofte efterfulgt af en forfærdelig skam og anger og skyldfølelse. Skam, som verden kun har latterliggørelse til overs for; skyld, som man ikke tør eller kan betro til det kristne fællesskab af frygt for en ubehagelig akavet reaktion, ja endda afvisning og misforståelse.

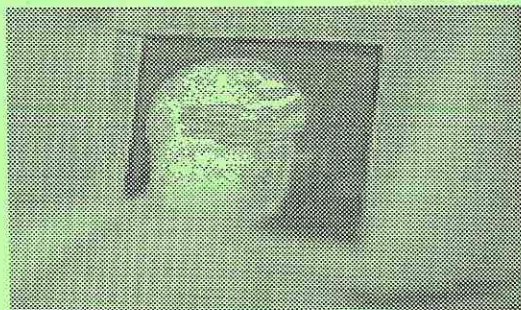
For nogle bliver det en desperat kamp, hvor ens sind er plaget af det seksuelle begær, og hvor man føler sig drevet ind i en tom voyeurisme for at tilfredsstille de indre længsler. Og eftergivenhed får flammen til at blusse endnu højere, efterfulgt af mere skam, mere eftergivenhed.

Ofte er de første "ofre" unge i puberteten, der mærker forandringerne i kroppen. Forældre, som måske selv kæmper med seksuelle problemer, føler det lige så svært som de unge at være mere åben om disse ting, og det ender med en halvhjertet opfordring til afholdenhed.

Den kristne læge og psykiater Paul Tournier beskriver i flere bøger om erfaringer fra konsultationer med unge, hvordan de ofte bliver optaget af en negativ og besættende kamp. De isolerer dette problem fra alle andre personlige problemer, som fx at have et åbent og kærligt forhold til deres forældre:

Denne formalisme omkring sex er årsagen til, at så mange kristne betragter synd, der har at gøre med sex, som værende i en klasse for sig selv. De kan tro på tilgivelse for alle andre synder, men finder det svært at tro på tilgivelse, når det kommer til seksuel synd.

Jeg har stadig et højt ideal for renhed blandt unge mennesker. Men kampen for dette ideal er kun effektiv, når det finder sted i rammerne af en total overgivelse af ens liv til Jesus Kristus, og når lydighed over for ham på alle andre områder bekymrer den unge lige så meget som hans seksuelle selvbeherskelse. En negativ kamp leder til fortsatte kampe, til psykiske forstyrrelser og til religiøs tvivl, som dermed gør kampen endnu sværere.

En positiv kamp har tillid til den overnaturlige styrke, som Kristus alene giver til dem, som overgiver hele deres liv til ham. Jeg kender en ung mand, som når han blev fristet, i stedet for at iklæde sig en stiv negativ anstrengelse, plejede at gå ned på sine knæ og takke Gud for at have placeret i ham sådan en livskraft, og bede om, at Gud måtte vise ham, hvordan han burde bruge den.

Der er intet forkert med vort sexinstinkt: Gud skabte det. Hvad der er syndigt er dets brug udenfor de rammer, hvor Gud mente det skulle anvendes. Men det er lettere at vende ens ryg til sex end at acceptere, at Gud er Herre over hele ens liv. *Uden Gud* er sex enten et obskurt tabu, kilden til fortrængning og erstattet med psykologiske problemer, eller en umættelig guddomm, en lystens gud, der holder mennesket i lænker uden at gøre ham lykkelig.

Tournier har ret. Det "gamle" bud - at søge Gud af hele sit hjerte - gælder også her. Vi overvinder intet ved at lade som om begæret ikke eksisterer, eller at se ned på seksualiteten. Men et sundt forhold til sex findes ved at overgive ens moralske og åndelige habitus til Gud og i Helligåndens kraft at udvikle alle de kristne dyder i ens liv og derved styrke karakterfastheden.

Jeg er bange for, at der ikke altid er rummelighed nok i fællesskabet, hvor vi kan finde trygge rammer til at dele disse ting. Det er et ømtåleligt område, som forældre har svært ved at dele med deres teenagere. Jeg husker selv som ung, hvor stor en befrielse det var, da der for første gang kom en omsorgsfuld broder på min vej, som jeg kunne tale med om den spirende seksualitet. Specielt da han fortalte, at jeg på ingen måde stod alene, men at mange andre unge led under de samme fristelser.

Vi må være varsomme med at fordømme og opmærksomme til at lytte på en meningsfyldt måde til alle, som er plaget af pornoen, og kun ved Guds nåde og kærlig støtte fra et kristent fællesskab kan vort seksuelle begær blive rettet op igen. Lad mig afslutte med et citat af C. S. Lewis fra hans kapitel om seksualmoral i bogen "Det er Kristendom". Jeg ønsker ikke at tage brodden ud af det, der er skrevet, men Lewis' formaning er måske god at have i baghovedet:

Selv om jeg har måttet tale temmelig udførligt om seksualitet, ønsker jeg til slut at gøre det helt klart, at den kristne morals kerne ikke er at finde her. Hvis nogle tror, at kristne anser ukyskhed som det største onde, tager han helt fejl. Kødets synder er alvorlige nok, men af alle synder er disse de mindst alvorlige. Alle de værste nydelser er helt og holdent åndelige: Glæden ved at sætte andre i et dårligt lys, at herse med andre, at behandle dem nedladende, at ødelægge andres fornøjelser - og bagtalelse, magtglæde og had.

For der er to magter inden i mig, som kæmper mod det

menneskelige jeg, som jeg må prøve at blive. Det er det dyriske selv og det diabolske selv. Det diabolske er det værste af de to. Det er derfor, at en kold, selvretfærdig farisæer (som går regelmæssigt i kirke) kan være Helvede langt nærmere, end en prostitueret. Men selvfølgelig er det bedst ikke at være nogen af delene.

Læs mere:

The Person Reborn og The Healing of Persons, Paul Tournier.

The Challenge of the Disciplined Life, Richard Foster.

Det er Kristendom, C. S. Lewis.

Pornography - A Human Tragedy, essays af bl.a. Chuck Colson.

Perspektiv Bibelskole Seminar

Perspektiv Bibelskole indbyder til sit 15. seminar i Nazarærens Kirke, Højenesvej 60 lørdag den 19. maj og i Odense, Vesterbro 9 B lørdag den 23. juni, begge dage kl 9,30-16,30.

Tema for seminaret: Læren om kirken og sakramenterne.

Alle er meget velkomne, også de, som ikke er deltagere i Perspektiv Bibelskole. Deltagelse for de sidste er gratis, alle andre betaler 60 kr, som dækker frokost og mellemforplejning samt studiemateriale.

Interesserede kan rette henvendelse til Sven Straarup på telefon 44911641 eller Joyce Deeks på telefon 66117321.

Stævne med Eric Alexander

Perspektiv Bibelskole, Berøa, Glostrup Frikirke, Kristnastova og Kristent Fællesskab i København og Odense indbyder til stævne med Eric Alexander fra Glasgow: Fredag den 14. til søndag den 16. september i Nazarærens Kirke i Rødovre.

Eric Alexander er nu pensioneret, men er kendt i den engelsk talende verden som en af disse årtiers største bibelforkyndere. Vi glæder os meget til Erics besøg. Sæt allerede nu kryds i kalenderen.

Mere detaljeret indbydelse senere.

Frelsen Og Kirkens Rolle

Dette er den 10. artikel i
serien om Kirken og Skriften

AF LOUIS NIELSEN

Hvordan kan en synder blive frelst? På en måde skulle intet spørgsmål være nemmere at besvare end dette. Med én røst forkynnder Det nye Testamente, at det sker ved tro på Jesus Kristus i kraft af forsoningsværket på Golgata. Alle kristne vil på en eller anden måde være enige om, at Jesus Kristus er afgørende for frelsen. Men på hvilken måde og hvordan; allerede her begynder vandene at skilles¹.

Ikke alle kristne er uden videre enige om, hvad forsoningen er, og hvad forsoningen dækker over. Ikke alle kristne er heller enige om, at Jesus er Guds Søn eller måske nærmere, hvad det betyder, at han er "Guds Søn".

Mange liberale afskriver nærmest troen på en transcendent Gud, en Gud, som tillige er historiens herre og virker i historien. For dem kan Bibelens beretninger f.eks. ikke opfattes som frelses-historie, men må fortolkes som "noveller", hvis hovedbetydning er, at de har en eksistentiel pointe. For sådanne er inkarnationens understregning af, at Jesus Kristus ifølge sit evige ophav også er "Gud, højlovet i evighed" (Rom 9:5; 1948 oversættelsen) en umulighed.

Jesus er en stor og original lærer og et universelt eksempel til efterfølgelse, og frelse er ultimativt at finde autenticitet og eksistentiel væren ved at følge hans eksempel. Jesu død kan heller ikke opfattes som en stedfortrædende død i synderes sted, men er et eksempel på kærlighed, som ikke går af vejen for at bringe det ultimative offer, og korsets forløsende kraft ligger i dets eksempel for os til at vise storsind og praktisere en kærlighed som hans. Om opstandelsen som fysisk begivenhed kan intet siges med sikkerhed, kun at Jesu disciple kom til den overbevisning, at han levede, og at det fik eksistentiel gyldighed for dem, at de troede det. Det er stort set, hvad vi med sikkerhed ved og med sikkerhed kan forkynde.

Hvad er frelse?

Andre kristne anerkender Jesus som Guds Søn, men afviser, at Jesus ved sin død formildede og stillede Guds vrede ved at dø i vores sted. For dem er forsoningen udelukkende subjektiv, forstået således, at Gud gennem Jesu død demonstrerer sin kærlighed over for os og på det grundlag appellerer til os om at nedlægge våbne og lade os forlige med Gud.

Det er sandt, at sidstnævnte appel findes i Det nye Testamente (2 Kor 5: 20), men det må understreges, at appellen udsendes til os på grundlag af, at "Gud forligte os med sig selv ved Kristus" (2 Kor 5:18), nærmere betegnet ved at lade ham, som "ikke kendte til synd, gøre til synd for os, for at vi kunne blive Guds retfærdighed i ham" (2 Kor 5:21).

Igen, når det gælder spørgsmålet: *Hvordan* bliver vi frelst? - bliver der givet flere svar. Er frelsen f.eks. universel i den forstand, at hvert eneste menneske til sidst bliver frelst? Og er frelse ultimativt at få "et evigt liv" i Himmelen hos Gud, eller er "evigt liv" snarere en eksistentiel glose, som betyder noget i retning af "sandt liv", "virkeligt liv", "livsfylde", liv i fællesskab etc.?

Er frelse fra fortabelse forstået som frelse fra Guds vrede med evig død i Helvede til følge, eller er det frelse fra fortabthed og undergang i livets kriser under tidens strøm? Bliver et menneske frelst ved personlig tro og personlig overgivelse til Jesus Kristus, eller bliver det frelst gennem kirken og kirkens bekendelse, og bliver det frelst gennem dåben og andre sakramentale handlinger, i forhold til hvilke den personlige tro kun har relativ betydning, eller bliver det frelst "ved vand", men kun hvis det også tror og bevidst holder fast ved den tro, det er døbt til?

Afhænger det af, at man bliver frelst alene af Guds udvælgende, kaldende og effektive nåde, eller afgøres det alene af ens personlige valg? Er man evig frelst, når først man er frelst, eller kan man gennem vantro og synd falde fra og således miste sin frelse?

Døde Kristus kun for de udvalgte, og var det kun deres synd, han sonede, eller døde han for alle?

Spørgsmålene rejses igen og igen om, hvad frelse er, hvori den består, hvad den fører til, hvordan den blev virket, og hvordan den modtages og tilegnes, for hvem den gælder, og om man har den for evigt eller kan miste den igen. Og svarene er lige så forskellige, som spørgerne.

De mange spørgsmål og de mange svar, som gives på så fundamental og afgørende en sandhed og dogme som frelse, er en glimrende illustration af, hvor afgørende en faktor den kirkelige overlevering er - men også af, hvor stor en påvirkning og endda pression filosofien, tidsånden, og de dominerende holdninger mellem de toneangivende i samfundet øver på kirken.

Læren om frelsen

De følgende punkter opsummerer læren om frelsen (soteriologi), som rimeligt kan påvises udfra Det nye Testamente:

(1) Der er kun frelse ved Jesus Kristus - og det gælder tidløst og universelt.

(2) "Frelse" forudsætter, at Det nye Testaments vidnesbyrd om Jesus (dets kristologi) er sandt; dvs. at Jesus virkelig "er kommen fra Gud" i en transcendent og frelseshistorisk betydning, således at frelsen er Guds eget og personlige indgreb i menneskeheds historie.

(3) Frelse er kun mulig i kraft af inkarnationen og forsoningen. Uden inkarnationen og Jesu pletfri liv på jorden kunne forsoningen ikke finde sted. Forsoningen må forstås som stedfortrædende og objektiv, dvs. Guds vrede mod synden og hans dom over synden er virkelig, og den vrede og dom må afvendes ved, at synden bæres og dermed borttages. Men det er Gud, som både sender sin Søn til verden og lader ham dø for os på korset, det er ham, som ved Kristus forliger verden med sig selv.

(4) Frelse forudsætter også, at Gud oprejser sin Søn fra de døde og gør ham til alles Herre. Uden opstandelsen og uden Jesu herredømme er frelsen kraftesløs, uden liv og uden autoritet.

(5) Jesus dør for alle, men skal frelsen blive effektiv i et menneskes liv, forudsætter det, at evangeliet bliver forkyndt, at hjertet åbnes og Guds gave modtages i tro.

(6) Ingen bliver frelst i kraft af egen søgen og eget valg, men kun ved at møde Guds nåde, som både er en udvælgende og kaldende nåde.

(7) Vi kan afvise Guds nåde, vælge at sige nej. Gud vil bevare enhver, som tror på Jesus, så han også bliver hos Jesus og ved hans ord; men muligheden for frafald er en mulighed, vi må tage alvorligt, al den stund vi er "i kødet" og muligheden for at have "et ondt vantro hjerte" er tilstede hos os.

(8) Frelse indeholder at få skænket "syndernes forladelse", at få "det evige liv", at blive retfærdiggjort dvs. blive frikendt fra skyld og straf, at blive "født på ny", dvs. blive et Guds barn, få Helligånden og blive arving hos Gud og medarving med Jesus.

(9) Evigt liv kan ikke defineres bare i eksistentielle termer; det er liv med Gud her og nu, men først og fremmest er det evigt liv i den kommende verden, i Guds rige, i Himlen.

(10) Kirken vidner om Guds frelse og forkynder Guds frelse, men den råder ikke over frelsen. Kirken er som fællesskabet af alle, som tror, udvalgt til at værne om Guds frelse ved at afsløre fjendens løgn, rænker og forførelser og ved at kalde og fremme gudsfrygt og hellig livsførelse.

(11) Forkyndelsen af evangeliet til tro er afgørende for at virke frelse, idet "troen kommer af det som høres, og det som høres, kommer i kraft af Kristi ord". Sakramenterne, dåb og nadver formidler ikke frelsen, men er ikke desto

Der er kun frelse
ved Jesus Kristus -
og det gælder
tidløst og universelt.

mindre særdeles vigtige både som forkyndelse og som bekendelseshandlinger og som vidnesbyrd til stadfæstelse, bekræftelse og styrkelse af troen både under dagliglivets almindelige kår og under tvivl og anfægtelser.

(12) Medens Jesus døde for alle, og frelsestilbudet gælder alle, er der ikke givet nogen garantier for, at alle bliver frelst. Nogle vil gå fortabt, uanset hvor meget det ikke er Guds vilje, at det skal ske for nogen. Men det er ikke op til os og vor dom at afgøre, hvem der bliver frelst, og hvem der går fortabt. Hvor mange der bliver frelst, og hvor mange, der går fortabt, har Gud ikke åbenbaret for os, lige så lidt som han har fortalt os noget om, hvordan det vil gå dem, som aldrig fik evangeliet forkyndt, eller som aldrig af den ene eller den anden grund havde nogen reel mulighed for hverken at vælge det eller vælge det fra. Det hører til "de skjulte ting", som alene er for Herren". At ville spekulere over det eller kategorisk og dogmatisk at udtale sig om

det, er ikke alene en hån og forargelse for mennesker, men også til vanære af Guds hellige, store og ophøjede navn.

Iagttagere af dogmehistorien vil lægge mærke til, at den her opstillede soteriologi mest er calvinsk eller reformert, men også er arminiansk. Vi kunne kalde den "den tredje vej". Den er ikke et enten eller, men et både og. Og det både og mener vi, at der er belæg for i Det nye Testaments soteriologi.

Højkirkeligt og lavkirkeligt

I synet på, *hvad kirken er*, hvad der er kirkens kald og opgave i verden, hvordan kirken er organiseret og opbygget og tjener Guds frelsesplan, er meningene lige så spredte som i spørgsmålet om frelsen.

I princippet kan man skelne mellem et "højkirkeligt syn" på kirken og et "lavkirkeligt". Har man et højkirkeligt syn på kirken, er kirken ikke alene vigtig, men nødvendig til frelse. "Uden kirken ingen frelse" er grundsætningen, man hylder. Kirken bliver dermed guddommeliggjort og bliver en frelsesinstitution, som ikke alene formidler frelsen til mennesker, men også har "himmeriges nøgler" (nøglemagten) og afgør, hvem der skal komme ind i Guds rige, og hvem der må udelukkes. Kirken kan ligefrem gennem sakramenterne og gennem forvaltningen af sakramenterne garantere frelsen. Sakramenterne og det indviede præsteskab bliver det altafgørende i det, kirken kan give mennesker, og uden dem er der ingen frelse og ingen vej til Gud.

Ordets forkyndelse, som i den protestantiske og reformerte tradition er altafgørende, har i det katolske og højkirkelige system en meget mindre væsentlig rolle². I det katolske syn på kirken er kirken som Guds riges synlige repræsentant på jorden også en magt af dimensioner, som endda står over den verdslige magt, repræsenteret ved konge og kejser; i vore dages demokratier har kirken stadig ambitioner om at ville bestemme, men har dog måttet se sin politiske magt væsentlig reduceret.

I det mere lavkirkelige syn, som ikke mindst den reformerte fløj af protestantismen repræsenterer, indtager kirken en anden og betydelig mere beskedne rolle³. Kirken definerer sig stadig i lutherdommen som forvalter af sakramenterne (dåb og nadver) men sætter forkyndelsen af ordet og den rene lære i det mindste på lige fod med forvaltningen af sakramenterne⁴.

I forhold til statsmagten indfører Luther begrebet om det delte regimente, men i praksis betød det ikke, at der var vandtætte skodder mellem kirken og statsmagten.

Statsmagten siges ikke at skulle blande sig i kirkens åndelige anliggender, men i dens administrative anliggender er det statsmagten, som bestemmer. Det har haft og har mange uheldsvangre følgevirkninger, også på kirkens åndelige liv.

I den reformerte tradition har statsmagten også blandet sig i kirkens liv, men kirken har her bedre evnet at sige fra, og ofte har det snarere været kirken, som blandede sig i statens anliggender end staten i kirkens. Men også det må siges at være uheldigt.

Kirkeligt embede

Hvordan Det nye Testamente ser på kirken, navnlig med perspektivet rettet fremad i tiden, er mere komplekst at svare på. Det er dog tvivlsomt, om apostlene ville have anerkendt den udvikling, som skete med kirken i den efterapostoliske tid, hvor *det kirkelige embede* kom til at indtage

en stadig større plads, og hvor sakramenter og ritualer fik større betydning. Man vil kunne pege på isolerede skriftsteder her og der, som begrundet denne udvikling, men tolkningen er tendentios og ikke særlig overbevisende. Johannes' opgør med Diotrefes i 3. Johannes er ikke et opgør med den "bispekirke", som efterhånden udvikledes, men implicit rejser brevet nogen vægtige indvendinger mod

❖

Jesus blev oprejst
fra de døde med herre-
dømme og magt, og
eskatologisk tilhører
verdensherredømmet ham.

❖

enhver kirkeopbygning, hvor én person kommer til at dominere og kommer til at se på sig selv som menighedens herre.

Jesus sagde tydeligt og klart, at hans rige ikke er af denne verden. At kirken skulle tilstræbe at blive en politisk magtfaktor i verden må siges at udtrykke usund åndelig dømmekraft. Noget helt andet er, om det kulturhistorisk betragtet kunne undgås. Det ville kræve "visdommen ovenfra" og en standhaftighed over for fristeren, som den Jesus selv udviste. Det ville kort sagt kræve afhængighed af Helligåndens ledelse, og det har altid været og vil altid være det svageste led for enhver kirke såvel for den enkelte kristen, når bare vi har nogen tid på bagen.

En enkel kirke

Jesus blev oprejst fra de døde med herredømme og magt, og eskatologisk tilhører verdensherredømmet ham. Det er uden tvivl grundoverbevisningen i evangeliet. I den forstand er kirken også sat til at herske med Jesus. Men det kan indtil genkomsten (parusien) ikke opfattes fysisk, men må opfattes åndeligt. Åndeligt må menigheden opfatte sig som "oprejst og sat med Kristus i Himmelen", men samtidig er den i verden og går her "under stor foragt".

Det nye Testamente menighed er karakteriseret af stor enkelhed. Den enkelhed må siges at være principiel og ikke bare tilfældig og midlertidig. Menigheden bør, for ikke at sløre det væsentlige og afgørende, den står for, budskabet om Guds rige som kommet nær i Jesus, i alle dens fremtrædelsesformer være enkel.

At udvikle kirkens arkitektur, åndelige opbygning og gudstjenestelige anordning efter modeller hidrørende fra templet og det levitiske præsteskab er evangelisk bedømt et kæmpe åndeligt tilbageskridt, som Det nye Testamente, ikke mindst Hebræerbrevet vender sig imod.

I en vis forstand er evangeliet areligiøst, ikke i den forstand at vi ikke skal dyrke, ære og tilbede Gud, men i den forstand at vi opbygger riter, som efterhånden får selvstændig værdi og ender med at blive det egentlige.

Efter i flere år måske at have været for grå er kirken nu så meget på vej tilbage til det religiøse, at der er grund til at råbe "vagt i gevær". For kirken er ikke til for at tilbyde mennesker passende ceremonier og ritualer. Den er til for at forkynde evangeliet om Jesus som Herre; den er til for at være "et åndeligt præsteskab", men i det er alle troende præster, og ikke kun de, som er indviet til at være det. I den er vi kaldede til "at bringe ofre", men ikke messeofre, men "ofre som er velbehagelige for Gud ved Jesus Kristus", ofre som først og fremmest er "læber, som bekender hans navn", og som "gerne deler med andre", altså gør kærlighedens gerninger, som ikke er særlig prangende, men f.eks. består i at "besøge enker og faderløse i deres nød og holde sig uplettet af verden".

Det nye Testamente lægger dog ikke afstand til fest og farver, for glæden ledsager umiskendeligt evangeliet, hvor det er tilstede og virker; men hvor meget "kraftige gerninger" og "undere og tegn" kan være ledsagefænomener til evangeliets forkyndelse, er de det ikke umiskendeligt så; det er derimod "retfærdighed, glæde og fred i Helligånden", det som Paulus i en anden og mere detaljeret sammenhæng kalder "Åndens frugt".

Noter:

1. Tidligere (artikel 8) har jeg skrevet: "Med hensyn til kirken og opfattelsen af kirken (ecclesiologien) i frelsens økonomi er der store divergenser teologer og kirkesamfundene imellem, og dette får igen indflydelse på den måde, man forstår frelsen (soteriologien) på, og på sakramentopfattelsen. Igen er opfattelserne meget spredte og delte, når vi kommer til eskatologien, læren om de sidste ting". Det sidste omkring eskatologien vil jeg helt lade ligge. På et eller andet tidspunkt skal disse artikler stoppe. Her vil vi kort se på soteriologi og ecclesiologi i nævnte rækkefølge.

2. Selv om det er helt forkert at påstå, at kirken generelt er blevet

mere "katolsk" i dette årti, er der på nogle områder noget om det. I og med at sakramenter og dermed liturgi og ritualer spiller så stor en rolle i den katolske gudstjeneste, og det uanset om den er græsk-eller romersk katolsk, er der her mere for sanserne at tage med hjem end ved den traditionelle protestantiske gudstjeneste, som appellerer mere til øret og til tanken. Den moderne livsopfattelse og livsstil vender sig mere og mere bort fra eftertænksomheden og fra det rationelle og vil gerne "have en på opleveren". Mange kirker i den protestantiske tradition, ikke mindst frikirker har følt, at hvis de skal have nogen overlevelsesmulighed, må de imødekomme dette behov hos det moderne menneske. Det oplevelsesorienterede har dermed også fået et større og større spillerum i gudstjenesten, og det uanset om de valgte former er stille gudstjenestens med megen vægtlægning på synlige handlinger som f.eks. lystænding og lysglober, knælen ved alteret etc. eller i den modsatte ende gospelgudstjenesten. Lovsang, drama, dans, projektørlys, processioner og liturgiske handlinger og former har i næsten alle sammenhænge fået den større plads i forhold til prædiken og Ordets udlægning, som får en stadig mindre og mindre del i den samlede gudstjenestetid, selv om denne iøvrigt ofte er blevet længere. Forandringer kan ikke undgå og er ligefrem nødvendige, hvis vi vil være relevante i forhold til den tid, vi lever i, så flere af disse tilpasninger har været nødvendige og er også velkomne, men det gør det endnu vigtigere for os klart at vide, hvor vi står, hvad det er, vi vil formidle, og hvad der derfor stadig også må indtage en central plads i den måde, vi fejrer gudstjeneste på. Det er ikke nogen sund udvikling, når forkyndelsen eller formidlingen af Guds Ord, hvordan vi så end gør det, bliver et underordnet formål for, hvorfor vi overhovedet kommer sammen for at holde gudstjeneste. Vi må også besinde os på, som vi bliver mere "sørgervenlige" og "brugervenlige", at kirken naturligvis må lytte til mennesker og tage deres spørgsmål alvorligt, men kirken kan aldrig foregive ikke at kende svaret. Så bliver den for alvor utroværdig og begynder at svigte sin egen bekendelse.

3. Men også i Folkekirken må vækkelsesretninger som Indre Missions og ikke mindst Luthersk Missions kirkesyn nærmest betegnes som lavkirkeligt. Det samme må grundtvigianismens omend ud fra et helt andet værdigrundlag kaldes, og dermed må den danske folkekirke som et hele kaldes lavkirkelig. De høj-kirkelige er et lille mindretal i den danske folkekirke. Også frikirkerne er udpræget lavkirkelige.

4. "Ligeledes lære de, at der bestandigt vil forblive én hellig kirke. Kirken er nemlig de helliges forsamling, hvori evangeliet forkyndes rent og sakramenterne forvaltes ret. Og til kirkens sande enhed er det tilstrækkeligt at være enig om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Det er ikke nødvendigt, at der overalt er ensartede menneskelige traditioner og riter eller ceremonier, der er indstiftet af mennesker, sådan som Paulus siger: "èn tro, èn dåb; én Gud og alles Fader osv." (Artikel 7 i den augsburgske bekendelse).

Kristent Perspektiv" udgives af Perspektiv Bibelskole. Sekretariatet v. Joyce Deeks, Lindevej 56, 5250 Odense SV. Redaktion: Carsten Thomsen (ansv. red), Hvidbjergvej 9, 1th, 2720 Vanløse, e-mail: ct1@image.dk, tlf. 38 71 25 74, Louis Nielsen, Lungstedløkken 2, 5250 Odense SV, tlf: 65 96 38 37, Karl-Jørgen Helmich, Østergade 51, Trolldhede, 6920 Videbæk, tlf: 97 19 44 82. Bladet udgives 4 gange om året. Det udsendes gratis til studerende på Perspektiv Bibelskole. Årsabonnement: 85 kr.